

Силабус курсу

“Філософія культури”

Освітній ступінь: бакалавр

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Спеціальність: 033 Філософія

Освітньо-професійна програма “Аналітика суспільних процесів”

Кількість кредитів – 4

Рік підготовки, семестр – 2 рік, 1 семестр

Компонент освітньої програми: вибіркова

Дні занять: згідно розкладу

Консультації: згідно розкладу індивідуальної роботи

Мова викладання: українська

Керівник курсу:	Кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та суспільних наук – Кондратюк Любов Романівна
Е-mail викладача:	kondrliuba@ukr.net
Сторінка викладача	http://tnpu.edu.ua/faculty/history/kondratyuk-lyubov-roman-vna.php?clear_cache=Y

Анотація дисципліни

Дисципліна має на меті дати студентам орієнтири філософського осмислення культури: розкрити специфіку філософії культури як пояснювальної моделі феномену культури - складної багаторівневої системи; познайомитися з найважливішими ідеями і концепціями її дослідження. Це допоможе оволодіти категоріально-понятійним апаратом сучасної філософії культури, формувати вміння виявляти і аналізувати основні тенденції і механізми рефлексії щодо феномену культури в сучасному філософському і гуманітарному дискурсі.

Навчальний контент

Години (лек./сем.)	Тема	Результати навчання	Завдання
Змістовий модуль 1. Історичні виміри філософсько-культурологічної думки			
2 / 2	Тема 1. Філософія культури як специфічна галузь знань про культуру.	Визначити культуру як предмет філософського дослідження. Дослідити етимологію терміну "культура", багатоманітність дефініцій культури. Знати класифікацію концепцій культури, розкрити специфіку філософії культури.	Питання, обговорення, тести
6 / 8	Тема 2. Історія західно-європейської культурологічної думки	Дослідити виникнення ідеї культури в філософській думці Античності (космологізм як світоглядна основа античного розуміння культури, антропоцентризм, калокагатія, "пайдейя" та "техне", «держава культури», причини кризи суспільства і культури у Сенеки, співвідношення традицій і	Питання, дискусії, презентація самостійного дослідження

		<p>новацій в культурі у Тацита); європейського Середньовіччя (переоцінка античної традиції розуміння культури, культ як основа культури); європейського Відродження (гуманізм як основа культури, людина і природа, людина і суспільство, проблема самопізнання і самовираження в культурі у Петрарки і Піко дела Мірандоли, тема варварства як хвороби європейської культури у М.Монтеня); Нового часу (критерії культурного прогресу, опозиційність природного і штучного, особистісного і суспільного, традицій і творчості, культури і свободи на прикладі вчень Ф.Бекона, Т.Гоббса, Д.Локка, періодизація і типологізація культурно-історичного процесу у Д.Віко), епохи Просвітництва (культура як «розумна природа», критика принципу європоцентризму у Вольтера, проблема «ціни прогресу» і критика цивілізації у Ж.-Ж. Руссо, шляхи відновлення цілісності особистості з допомогою естетичного виховання у Ф.Шиллера); німецькій класичній філософії (філософія культури І.Канта, дух як суб'єкт і субстанція культури у Г.Гегеля), філософії К.Маркса і Ф.Енгельса, аксіологічній філософії культури (Баденська школа неокантіанства), символічній філософії культури, «філософії життя» (етапи формування культурної людини у Ф.Ніцше), філософії О.Шпенглера (циклічність розвитку «високих культур» і доля європейської культури на стадії цивілізації), Х. Ортеги-і-Гассета (концепція кризи культури в «масовому суспільстві»), класичному психоаналізі, неофрейдизмі та аналітичній психології (аналіз релігії як феномену культури З.Фрейда, архетипи колективного несвідомого як базис культури у К.Г.Юнга, репресивний характер сучасної цивілізації по відношенню до особистості у Е.Фромма), філософії А.Тойнбі, ігровій теорії культури Й.Гейзінги. Проаналізувати постмодерністську ситуацію в культурі XX ст. і стан її досліджень на поч. XXI ст.</p>	
4/4	Тема 3. Українська культурологічна думка.	<p>Визначити особливості української культурологічної думки, сформулювати її історико-культурні передумови. Показати внесок Києво-Могилянської Академії у національну культуру, знати культурологічну концепцію Г.Сковороди. Дослідити формування наукової культурології в процесі культурно-національного відродження (сер. XIX ст.), культурологічну спадщину П.Куліша, М.Костомарова, І.Нечуя-Левицького. М.Драгоманова, цілісну концепцію культури І.Франка.</p> <p>Розкрити специфіку української культурології як історії культури в працях М.Грушевського, І.Крип'якевича, Д.Дорошенка та Д.Антоновича; релігійному напрямку української культурфілософії (І.Огієнко та А.Шептицький). українській етнопсихології (О.Кульчицький, В.Янів, Я.Ярема), концепції Д.Донцова, вченнях про космопланетарний феномен людини (В.Вернадський, К.Цюлковський), історіософській концепції розвитку культури М.Хвильового, академічній філософії (Д.Чижевський, Є.Маланюк, М.Шлемкевич).</p> <p>Окреслити сучасний стан та проблеми української культурології та культурфілософії.</p>	Питання. дискусії, презентація самостійного дослідження
Змістовий модуль 2. Теоретичні засади філософії культури			
4/ 4	Тема 4. Внутрішні аспекти онтогенезу культури.	Обґрунтувати методологічні аспекти вивчення теорії та історії культури, її предметного буття: проблему множинності культур; патрикуляризм та універсалізм; концепцію космополітизму, концепцію елітарної та	Питання, обговорення, тести

		демократичної культури. Проаналізувати критику масової культури в сучасній філософії, конформізм як вияв маскультури, поняття «індустрія культури», розповсюдження і сприйняття культури засобами тиражування.	
2/2	Тема 5. Типологія культур.	Розкрити ідею множинності культур. Дослідити концепцію «осьового часу», основних культурно-історичні типів, егалітаристські та антиегалітаристські концепції, проблему "Захід - Схід", партикуляризм і універсалізм, концепцію космополітизму, ідею форумності культур.	Питання, обговорення дискусії, тести
2/2	Тема 6. Проблема культурної ідентичності	Визначити поняття ідентичності і культурної ідентифікації. Проаналізувати поняття ідентичності, ідентифікація та ідентизація. Розкрити основні аспекти проблеми культурної ідентифікації: типологію форм культурної ідентифікації; маргіналів як опозиції традиційній культурній ідентичності і особливості сучасних форм маргінальності; расової та етнічної ідентичності; ментальності та національної самосвідомості; ролі менталітету в процесі культурної ідентифікації, етноцентризм як форму культурної ідентичності.	Питання, обговорення, дискусії, тести
2/4	Тема 7. Кризові процеси в культурі	Розкрити кризові явища в культурі як закономірність культурного розвитку, критерії кризового стану в культурі, проаналізувати тему кризи культури у К.Ясперса, Е.Гуссерля («Криза європейського людства і філософії») О.Шпенглера ("Присмерк Європи"). Визначити сучасний стан культури.	Питання, дискусії, тести

Формування загальних та фахових компетентностей

<i>Індекс в матриці ОНП</i>	<i>Програмні компетентності</i>
	<i>Загальні компетентності</i>
ЗК1	Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК 2	Здатність вчитися й оволодівати сучасними знаннями та інноваційними технологіями.
ЗК 3	Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 4	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК 5	Здатність до проведення аналітичних і наукових досліджень на відповідному рівні.
ЗК 7	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК 10	Здатність до самоорганізації та автономної роботи.
ЗК 13	Здатність креативно мислити та генерувати нові ідеї.
	<i>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК)</i>
ФК1	Усвідомлення сенсу філософії, її дисциплінарного розмаїття та місця в системі культури, її методологічної основи для аналітичної діяльності.
ФК 2	Здатність виокремлювати специфіку філософського знання та змістові відмінності філософії від інших форм мислення.

ФК 3	Здатність використовувати у професійній діяльності знання про розвиток основних ідей, учень та напрямків суспільних дисциплін.
ФК 5	Здатність аналізувати сучасні філософські та суспільно-політичні й економічні проблеми та вчення.
ФК 7	Здатність викладати міркування послідовно, логічно, систематично й аргументовано та робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки.
ФК 8	Здатність оперувати філософською і конкретно-науковою термінологією для розв'язання професійних завдань.
ФК 9.	Здатність застосовувати в аналітичній діяльності філософські та конкретно-наукові методи і підходи.
ФК 10	Здатність аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної, економічної, та загальнонаукової проблематики.
ФК 11	Здатність застосовувати в аналітичній діяльності знання про засади, розвиток і сучасний стан наукового та гуманітарного знання.
ФК 12	Здатність дотримуватися в професійній діяльності норм інтелектуальної доброчесності, професійної етики та культури.
ФК 14	Здатність брати участь в інтелектуальних дискусіях на засадах діалогу, відкритості й толерантності; вміння обирати ефективну стратегію комунікативної поведінки та спілкування у процесі професійної діяльності.
	<i>Програмні результати навчання</i>
ПРН 1	Розуміти сенс філософії та суспільних наук, їх місце в системі культури.
ПРН 2	Розуміти розмаїття та специфіку філософських та суспільних дисциплін, знати філософську та конкретно-наукову термінологію.
ПРН 3	Знати основні етапи, напрямки в історії світової і вітчизняної філософії та інших суспільних галузей.
ПРН 4	Аналізувати та коментувати літературу з філософської, соціокультурної, загальногуманітарної та суспільної проблематики.
ПРН 5	Спілкуватися з професійних питань державною та іноземною мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.
ПРН 6	Знати основні напрями, тенденції, проблематику сучасної філософії та суспільних наук.
ПРН 7	Розуміти сучасну наукову картину світу, її основні проблеми та суперечності.
ПРН 8	Оперувати основними філософськими, економічними, соціологічними, політичними методами і підходами, розуміти етико-практичну значущість філософського та соціально-гуманітарного знання у здійсненні аналітичної діяльності
ПРН 9	Мати навички написання філософських текстів, проведення політичних, соціально-економічних та наукових досліджень.
ПРН 10	Мати навички реферування, систематизованого огляду і порівняльного аналізу філософської, суспільствознавчої й загальнонаукової літератури та уміння роботи з документами різних видів.
ПРН 11	Вміти аналізувати міркування, різні види інформації, факти, статистичні дані, робити ґрунтовні смислові узагальнення, висновки, прогнози та надавати рекомендації.
ПРН 12	Вміти викладати власні міркування послідовно, логічно, систематично та

	аргументовано; використовувати технології ефективного спілкування і раціональної поведінки у професійній комунікації.
ПРН 13	Критично оцінювати власну позицію та знання, порівнювати і перевіряти отримані результати.
ПРН 15	Мати навички ведення інтелектуальних дискусій на засадах діалогу, відкритості й толерантності і вирішення можливих конфліктних ситуацій та вміння планувати, організовувати й аналізувати міжособистісну взаємодію у процесі професійної комунікації.
ПРН 18	Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури і електронних баз та критично аналізувати, класифікувати, систематизувати й інтерпретувати її.

Література

1. Арендт Г. Між минулим і майбутнім. К. : Дух і літера, 2002. 321 с.
2. Арнольд А.М. Введение в культурологию. Москва: Народная Академия культуры и общечеловеческих ценностей, 1993. 352 с.
3. Бердяев Н.А. Смысл истории. Опыт философии человеческой судьбы. Paris: YMKA-DRESS, 1969. 269 с. URL: http://www.odinblago.ru/smysl_istorii
4. Баумейстер А. Вступ до філософських студій або Інтелектуальні подорожі до країни філософії: навч. посіб. К.: Інститут обдарованої дитини НАПН України.. 2017. 238 с.
5. Бодрийяр Ж. Симулякри и симуляция. Київ: Основи, 2004. 230 с.
URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Jean_Baudrillard/Symuliakry_i_symuliatsiia.pdf
6. Вельш Вольфганг. Наш постмодерний модерн. Пер. з нім. А.Л.Бочарова, М.Д.Култаєвої, Л.А. Ситніченко. Київ: Альтерпрес, 2004. 328 с.
7. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості. Львів: Літопис, 2000. 320 с.
8. Гатальська С.М. Філософія культури . Київ: Либідь, 2005. 328 с.
9. Гейзінга Й. Homo Ludens. Досвід визначення ігрового елемента культури. Київ: Основи, 1994. 250 с.
10. Грушевський Михайло. Хто такі українці і чого вони хочуть. Київ: Т-во. «Знання» України, 1991. 240 с.
11. Данилевский Н.Я. Россия и Европа. Москва: Книга, 1991. 577 с.
12. Делез Ж., Гваттари Ф. Анти-Эдип: Капитализм и шизофрения. Екатеринбург У-Фактория, 2007. 494 с.
13. Донцов Д. Дух нашої давнини. Дрогобич: Відродження, 1991. 341 с.
14. Ідея культури: виклики сучасної цивілізації / Є.К.Бистрицький, С.В. Пролєєв, Р.В. Кобець, Р.В.Зимовець. Київ: Альтерпрес, 2003. 192 с.
15. Енциклопедія постмодернізму / За редакцією Чарльза Вінквіста та Віктора Тейлора. Переклад з англійської Віктор Шовкун. Київ: Основи, 2003. 504 с.
16. Європейський словник філософії: Лексикон неперекладностей / Наукові керівники проекту Б. Кассен, К. Сігов ; Пер. з франц. Т. 1-4. К.: Дух і літера. 2009-2016. (Відповідні статті). URL: https://web.archive.org/web/20170110164346/http://shron.chtyvo.org.ua/Cassin_Barbara/Ye_vropeyskyi_slovnyk_filosofii_t1.pdf.
17. Кассирер Э. Опыт о человеке: Введение в философию человеческой культуры (Перевод Муравьев А.Н.). // Проблема человека в западной философии. / Переводы / Сост. и послесл. П.С. Гуревича; Общ. ред. Ю.Н. Попова. Москва : Издательство «Прогресс», 1988. С.3-30.
18. Коротка історія культури : від первісного суспільства до доби Відродження / Д. Ліндсі ; [пер. з англ. Віри та Лесі Герасимчуків]. Київ : Мистецтво, 2020. 431 с.
19. Культурология. XX век: Антология (Виндельбанд, Риккерт, Кронер, Зиммель, Трельч, Гартман, Вебер, Юнг, Шпенглер). Москва: Юрист, 1995. 703 с.

20. Крічлі Сеймон Вступ до континентальної філософії / Пер з англ. Вадима Менжуліна. Київ: ТОВ «Силос», 2008. 152 с.
21. Культурні цінності Європи / За редакцією Ганса Йоаса і Клауса Вігандта. Переклад з німецької Ксенії Дмитренко, Володимира Шведа. Київ: Дух і літера. 2014. 249 с.
22. Леві-Строс К. Структурна антропологія. Пер. з французької Зоя Борисюк. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 1997. 387 с.
23. Ліотар Ж.-Ф. Ситуація постмодерну // Філософ. і соц. думка. 1995. № 5-6.
24. Мазепа В.І. Культуроцентризм світогляду Івана Фаанка. Київ: ПАРАПАН, 2004. 232 с.
25. Герберт Маркузе. Одновимірна людина. Дослідження ідеології розвинутого індустріального суспільства [глави з книги] / пер. В. Курганський. // Сучасна зарубіжна соціальна філософія: Хрестоматія. Київ: Либідь, 1996. С. 87—134.
26. Огієнко Іван.. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. Київ: Абрис, 1991. 272 с.
27. Попович М. Філософія свободи. Харків: Фоліо. 2018. 524 с.
28. Рікер, Поль. Історія та істина / П. Рікер ; пер. з фр.: В. І. Шовкун; наук. ред.: Т.С. Голіченко. К.: КМ Academia: Пульсари, 2001. 393 с.
29. Сковорода Григорій. Повна академічна збірка творів / За ред. Леоніда Ушкалова. — Харків—Едмонтон—Торонто: Майдан: Видавництво Канадського Інституту Українських Студій, 2011. 1400 с. URL:
https://kharkiv-nspu.org.ua/wp-content/uploads/2014/05/Skovoroda_povn_z_portretom_opt.pdf
30. Тайлор Э. Первобытная культура. Пер. с англ. Москва: Политиздат, 1989. 573 с
31. Тейлор Чарльз Мультикультуралізм і «політика визнання». Київ: Альтерпрес, 2004. 172 с.
32. Тейяр де Шарден. Феномен людини : [переклад фрагментів] / пер. з фр. Г. Волинки // Читанка з історії філософії: У 6 книгах. Книга 6. Зарубіжна філософія XX століття. Київ : Фірма «Довіра», 1993. С. 159-165.
33. Тойнбі, Арнольд. Дослідження історії. Том 1./Пер. з англ. В. Шовкуна. Київ.: Основи, 1995. 614 с. Т.2 / Пер. з англ. В Митрофанова, П. Таращука. Київ: Основи, 1995. 406 с.
34. Українська душа / ред. В. Храмова. Київ: Фенікс, 1992. 128 с.
35. Філософія культури : [підручник] / Ю. О. Шабанова. Дніпро : Ліра, 2019. 240 с.
36. Фромм Ерік. Мати або бути? / Пер. з англ. Г. В. Яновська. Харків: «КСД», 2020. 304 с.
37. Фуко Мішель Наглядати й карати / пер. з фр. Петра Таращука. Київ: Комубук, 2020. 392 с.
38. Хайдеггер М. Европейский нигилизм // Время и бытие. Статьи и выступления. Москва:Республика, 1993. 447 с.
39. Гейзінга Й. Номо Ludens. Досвід визначення ігрового елемента культури / Пер. з англ. О.Мокровольського. Київ: «Основи», 1994. 250 с.
40. Шпенглер О. Закат Европы. Москва: «Наука», 1993. 592 с.
41. Янів В. Нариси до історії української етнопсихології / Володимир Янів, упоряд. М. Шафовал. — 3-тє вид., стер. Київ: Знання, 2006. 341 с.
42. Ясперс К. Смысл и назначение истории: Пер. с нем. Москва: Политиздат, 1991.527 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Heiz/index.php
2. http://filosof.historic.ru/books/c0033_1.shtml
3. <http://www.philosophypages.com>
4. <http://plato.stanford.edu>

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: Списування під час контрольних робіт заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Політика оцінювання. Враховується сума балів поточного контролю: 1 модуль - 40 балів, 2 модуль - 40, підсумкового контролю тестування (іспит): 20 балів. При цьому враховується присутність на заняттях та активність студента під час занять; недопустимість пропусків та запізнень на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття з метою, не пов'язаною з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання завдань.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 1-7) усне опитування, тести, завдання	35
Модуль 2 (теми 5-9) усне опитування, тести, завдання	40
Есе (теми 1-7)	5
Екзамен (теми 1-15) – тести, завдання	20

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS	Бали	Оцінка за національною шкалою
A	90-100	відмінно
B	85-89	добре
C	75-84	добре
D	65-74	задовільно
E	60-64	задовільно
FX	35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
F	1-34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

Пререквізити курсу

Ефективність засвоєння змісту дисципліни значно підвищиться, якщо студент попередньо опанував такі дисципліни як: «Філософська пропедевтика», «Антична філософія», «Філософія Середньовіччя і Відродження, «Етика»».

Формат дисципліни:

Формат дисципліни змішаний (blended): до очного навчання додається електронний супровід дисципліни в системі Moodle. Blended Learning – викладання курсу передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами дистанційного навчання, в якому використовуються спеціальні інформаційні технології, інтерактивні елементи, онлайн-консультування тощо.